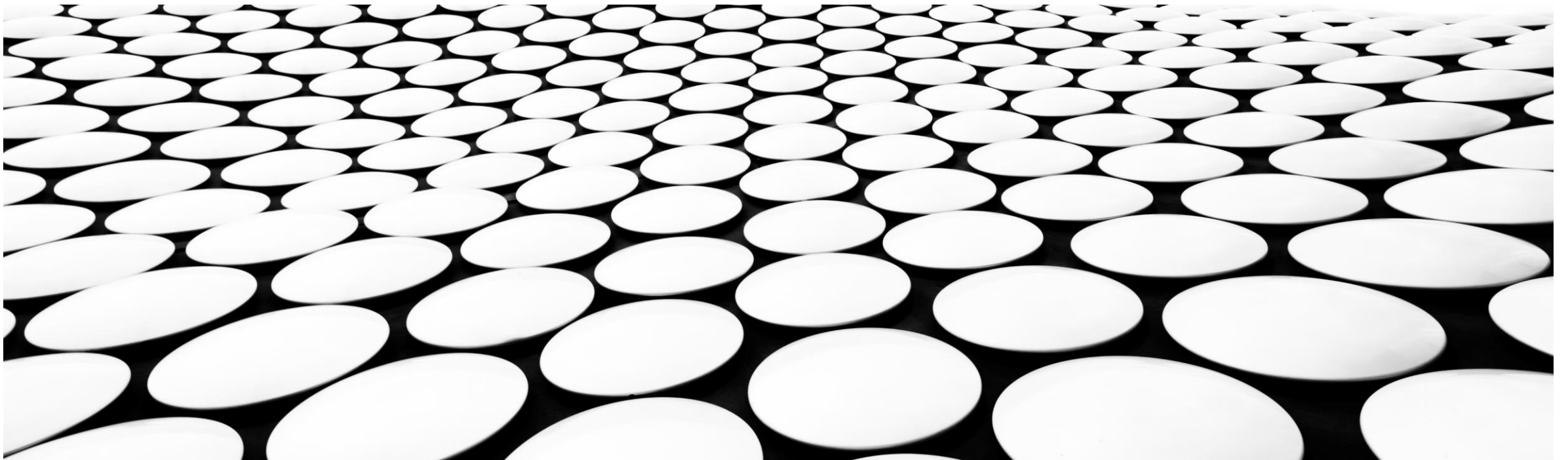

DRUŽSTEVNICTVÍ V PRŮBĚHU VĚKŮ

CESTA 21. STOLETÍM

VZNIK DRUŽSTEV

- Historie sahá do 18. století
- Nejprve zejména výrobní družstva
- Řada sdružení a spolků skončila nezdarem
- Fenwick Weavers' Society - 14. března 1761 – nejstarší „družstvo“ na světě o kterém existují úplné záznamy
- Rochdaleští pionýři (Rochdale Society of Equitable Pioneers) 21. 12. 1844 – první „klasické družstvo“
 - Rochdaleské principy (1860)

VÝZNAMNÉ UDÁLOSTI A OKAMŽIKY

- 1845, 9. únor – Gazdovský spolok (Sobotiště, Slovensko)– Samuel Jurkovič
- 1846 – Sdružení pro svépomocné zásobování chlebem a plodinami – Friedrich Wilhelm Raiffeisen
- 1847 – Pražský potravní a spořitelní spolek
- 1849 – Vzájemný spolek pro podporu nemajetných rolníků (Flammersfeld, Německo) – Friedrich Wilhelm Raiffeisen
- 1849 – družstvo obuvníků (Delitzsch, Německo) – podnikatelské družstvo, Hermann Schulze-Delitzsch
- 1895 – Mezinárodní družstevní svaz (ICA), první mezinárodní kongres (19. – 23. srpna)
- 1925 – vlajka ICA
- 1937, 1966, 1995 – schválení revize družstevních principů (ICA)
- 1995 – vyhlášení mezinárodního dne družstevnictví
- 2003 - 2006 – Evropská družstevní společnost
- 2012, 2025 – Mezinárodní rok družstev (OSN)

MILNÍKY ČESKÉHO DRUŽSTEVNICTVÍ

- 1873 první družstevní zákon (prof. JUDr. Antonín Řanda. „Zákon o výdělkových a hospodářských společenstvech“)
- 1896 první družstevní centrála (Jednota českých hospodářských společenstev v království českém)
- 2. světová válka – násilné sjednocení družstev do čtyř oborových svazů
- 1945 – Ústřední rada družstev
- 1950 – první výrobní družstvo invalidů
- 1950 - 1952 – reorganizace obchodu a spotřebních družstev
- 1952 – oddělení řízení zemědělských družstev
- 1954 – Zákon o lidových družstvech a družstevních organizacích (č. 53/1954 Sb.)
- 1955 - družstevní cestovní kancelář
- 1958 – zestátnění družstevní velkoobchodní sítě (48 podniků se 199 pobočkami/oblastními závody)
- 1959 – zákon o družstevní bytové výstavbě (27/1959 Sb.)
- 1964 – umožnění návratu spotřebních družstev do měst
- 1993 – DA ČR (24. února)

SOUČASNÉ DRUŽSTEVNÍ HNUTÍ

Zhruba 1,2 mld. členů
družstev

313 členských organizací ze
110 zemí

PODSTATA A PŘÍNOS DRUŽSTEVNICTVÍ

- Družstevnictví vzniklo na základě problémů, které přinesla průmyslová revoluce a společenská změna
- Myšlenka svépomoci – nadšení – „polonáboženství“
- Myšlenka a podpora vzájemné spolupráce a vzdělávání => inspirace a aplikace úspěšných modelů
- Prvky neziskové organizace i podnikatelského subjektu (spojení ekonomických aktivit a demokratického řízení, přebytek je možné rozdělovat členům)
- Podpora rozvoje méně rozvinutých zemí a boj s chudobou, zlepšování životního standardu (samozřejmě v závislosti na konkrétním politickém zřízení a konkrétní vládní politice)
 - Rozvoj zemědělství
 - Koncentrace drobných zemědělců a řemeslníků
 - Elektrifikace území
 - Mikroúvěry – podpora rozvoje podnikání, zejména žen
 - Zapojení do Fairtrade, eliminace prostředníků
 - Podpora principů udržitelnosti

PODSTATA A PŘÍNOS DRUŽSTEVNICTVÍ

- Podpora rozvoje vyspělých zemí
 - Rozvoj méně rozvinutých oblastí (v ČR poválečný venkov)
 - Rozvoj komerčně méně zajímavých oblastí a aktivit

Například:

- Elektrifikace území (v ČR významně 1920-1938; v USA zhruba 13 % obyvatel zásobováno družstvy)
 - Zdravotní a medicinská družstva
 - Sociální služby
 - Sociální družstva
- Pilíř sociální ekonomiky

PODSTATA PŘÍNOSU NÁRODNÍM EKONOMIKÁM

- Flexibilita
 - dokáží se přizpůsobit a prosperovat v komunitách jakékoli velikosti a typu
 - dokáží přizpůsobit své produkty nebo služby potřebám komunity a najít způsob, jak je učinit užitečnými a cenově dostupnými. Mohou existovat v jakémkoli odvětví. Velmi úspěšná jsou v zemědělství => ideální pro venkovské komunity.
 - V městských komunitách umožňuje flexibilita družstev přizpůsobit jejich služby a produkty jakýmkoli potřebám komunity.
- Transfer zisku/oběh peněz
 - Tradiční podniky – zisk (peníze z komunity) jde k majitelům ; „majitelem“ družstev je komunita, veškerý zisk jde zpět do podniku a do aktivit pro komunitu
- Tvorba pracovních míst
- Posílení komunity
 - Zapojování do demokratického řízení => rozvoj řídicích a podnikatelských dovedností
 - Zajištění zboží a služeb

PODSTATA PŘÍNOSU NÁRODNÍM EKONOMIKÁM

🇪🇺 Příklad: Schopnost tvorby pracovních míst 1976-1981

	Nárůst zaměstnanosti/počtu pracovních míst	
<i>Země</i>	<i>Družstva</i>	<i>Všechny firmy</i>
Francie	12,1 %	1,4 %
Itálie	86,2 %	3,8 %
Španělsko	31 %	-8,1 %
Spojené království VB	133 %	-2,0 %
EHS	76 %	2,0 %

PŘÍSPĚVEK SVĚTOVÉMU HOSPODÁŘSTVÍ

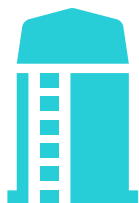
280 milionů pracovních míst
(přímo či nepřímo vzniklých)

Tržby 300 největších družstev -
2,409.41 mld USD (2021)

Zhruba 4 % světového HDP

V EU:

Zemědělství – 83 % v Nizozemsku, 79 % ve Finsku, 55 % v Itálii a 50 % ve Francii

Lesnictví – 60 % ve Švédsku a 31 % ve Finsku

Bankovníctví – 50 % ve Francii, 37 % na Kypru, 35 % ve Finsku, 31 % v Rakousku a 21 % v Německu

Maloobchod – 36 % ve Finsku a 20 % ve Švédsku

Farmaceutický průmysl a zdravotnictví – 21 % ve Španělsku a 18 % v Belgii

PŘÍSPĚVEK K ZACHOVÁNÍ MÍRU

- mezinárodní spolupráce – vzájemné poznávání kultur a přístupů => vzájemné porozumění
- spolupráce mezi komunitami bez ohledu na sociální rozdíly => dialog, důvěra => prevence konfliktu.
 - 🤝 Příklad: V Bosně a Hercegovině spojila po občanské válce zemědělská družstva Srby, Chorvaty a Bosňáky, aby společně obnovili venkovské hospodářství.
- demokratické řízení, transparentnost a sdílené vedení => poklidné řešení konfliktů, zodpovědnost a vyjednávací schopnosti

⇒ stabilizace křehkých komunit a společenství
⇒ podpora demokratických institucí
⇒ snížení náchylnosti k extremistickým ideologiím

- Ekonomická inkluze snižuje nespokojenost
- Obnova a reintegrace po konfliktu ve válkou postižených oblastech - družstva poskytují např. pracovní místa (a tedy příjem) a smysl života, zejména bývalým bojovníkům, vysídleným osobám, pozůstalým.

⇒ snížení nespokojenosti z ekonomické nerovnosti
⇒ snížení pocitu marginalizace
⇒ znovuzачlenění do společnosti

PŘÍSPĚVEK K ZACHOVÁNÍ MÍRU

- Družstevní hnutí prokázalo schopnost mezinárodní spolupráce a rozvoje hodnot navzdory válečným konfliktům, svárům mezi zeměmi i potlačování spolupráce politickými režimy
- „Jednou z nejsilnějších stránek politiky ICA byl vždy mír, podpora metod řešení mezinárodních sporů prostřednictvím mediace, arbitráže a zřizování mezinárodních organizací, jako je Liga národů“ (Rita Rhodes).

PŘÍSPĚVEK K DOSAHOVÁNÍ UDRŽITELNOSTI

- 7. princip Odpovědnost za společnost – „družstva pracují na udržitelném rozvoji svých komunit prostřednictvím politik schválených svými členy“
- Družstva = tvůrci ekonomické, sociální a environmentální udržitelnosti – cíl ICA pro období 2011-2020.
- Družstva vytvářejí pracovní místa a generují příjmy členům (=>SDG #8 /zvyšování zaměstnanosti a produktivity)
- Konkrétní potenciál – výrobní družstva, spotřební družstva obecně, elektrárenská družstva – úsilí o snížení uhlíkové stopy, podpora obnovitelných zdrojů
 - 🍷 Příklad USA 2005-2022: NO_x, -14 % CO₂, -83 % CO₂; 2016-2023 – zdvojnásobení kapacity výroby, -14 % CO₂
- „Družstva jsou schopna spravovat environmentální statky lépe než čistě politické nebo čistě tržní subjekty“ (Elinor Ostrom)

SOUČASNÁ DRUŽSTVA V ČR

- V ČR se nepodařilo prosadit samostatný družstevní zákon/zákon o družstvech
- Družstva v ČR z právního hlediska stále považována spíše za podnikatelský subjekt
- Spotřební družstva jsou motorem inovací v maloobchodě
- Bytová družstva našla významné uplatnění při privatizaci bytového fondu, rozvoj stavebních družstev se zastavil
- Schopnost zlepšit situaci na trhu s bydlením – problém nastavení právní úpravy a (ne)podpory měst a obcí

VÝZVY A PŘÍLEŽITOSTI PRO DRUŽSTVA 21. STOLETÍ

- Neúspěch neoliberalismu
- Nové formy kapitalistického využívání práce a zdrojů
- Prohlubování nerovností
- Preference ekonomického zisku před zájmy prostředí a komunit
- Environmentální hrozby

VÝZVY A PŘÍLEŽITOSTI PRO DRUŽSTVA 21. STOLETÍ

- Příklady aktivit družstev osvědčují právoplatné místo družstevnictví ve 21. století
 - komunitní energetika – Německo
 - organizace komunitních trhů – např. OLTRE Food Coop (Parma, Itálie)
 - Spolupráce jednotlivých družstev na společných projektech – MOBA Housing SCE
- Križevci (Chorvatsko)
 - sběr, opravy a prodej použitých elektrospotřebičů - sociální družstva v rámci sítě ENVIE (Francie)

PODĚKOVÁNÍ

- Mervyn Wilson, BSc (Econ), DMS
- doc. Ing. Elena Šúbertová, PhD.
- doc. Ing Marie Hesková, CSc.
- Gillian Lonergan, BA, MCLIP
- Mgr. Vladimíra Vávrová
- Ing. Jiří Svoboda, DESS